

ACTIEPLAN BRABANTSE BOMEN

Juli 2022

Provincie Noord-Brabant

INHOUDSOPGAVE

	SAMENVATTING	3			
	DE 40 ACTIEPUNTEN	5			
1	INLEIDING	7			
2	UITBREIDING BOSSEN BINNEN HET NATUURNETWERK	10			
3	NIEUWE BOSSEN BUITEN HET NATUURNETWERK	14			
	3.1. Bos met woningbouw				
	3.2. Bos met werklocaties				
	3.3. Bos en klimaatadaptatie				
	3.4. Bos en waterwingebieden				
	3.5. Bos en duurzame energie				
	3.6. Boscompensatie Natura2000-gebieden				
	3.7. Bos en gebiedsgerichte aanpak van stikstofgevoelige natuur				
	3.8. Bos en landschap				
	3.9. Bos en agroforestry				
	3.10. Bos en de EU				
4	GEZOND BOS	24			
	4.1. Herstel leefomstandigheden bos en vitaal bosbeheer				
	4.2. Herstel bos grondwaterbeschermingsgebieden.				
	4.3. Geschikt plantmateriaal.				
	4.4. Bos en innovatie.				
5	COMMUNICATIE EN BURGERPARTICIPATIE	30			
	5.1. Communicatie.				
	5.2. Burgerparticipatie.				
6	FINANCIERINGSBEHOEFTE ACTIEPLAN BRABANTSE BOMEN	33			
	6.1. Financieringsmogelijkheden				

SAMENVATTING

In juni 2019 heeft het Rijk het Klimaatakkoord vastgesteld waarin een landelijke bossenstrategie werd voorgesteld. De landelijke bossenstrategie zet in op reductie van CO₂ door de uitbreiding van bos en het opknappen van verzwakt bos. Daarnaast hielp het de doelen bij water en bodem versterken, leverde het een versterking op van de biodiversiteit en sloot het aan bij de opkomende ideeën van een natuurinclusieve landbouw. Ook heeft het een belangrijke economische functie voor recreatie en gebruik van hout als bouwstof.

Met de Brabantse Bossenstrategie van januari 2020 nam onze provincie al een voorschot op de landelijke bossenstrategie. De bossenstrategie is opgenomen in het Brabantse Bestuursakkoord en het Addendum. Met het voorliggende actieplan presenteert Brabant haar eigen aanpak. Hiermee wordt voorgesorteerd en mede invulling gegeven aan Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie van Rijk, IPO en gemeenten (2018), de Programmatische Aanpak Grote Wateren van het Rijk (2019), het Klimaatakkoord van Rijk en IPO (2019), de landelijke Bossenstrategie (2020), de Actieagenda Wonen van IPO en landelijke organisaties (feb 2021), "Uitwerking ambities en doelen landelijke Bossenstrategie en beleidsagenda 2030" (2021) en het "Aanvalsplan voor Versterking Landschappelijke identiteit via Landschapselementen" (2021). Er is rekening gehouden met plannen, voorstellen, ideeën en middelen bij de EU, gemeenten, waterschappen en natuurorganisaties. In al deze beleidskaders hebben bossen en bomen een hoofd- of bijrol. Met dit actieplan trekken wij een rode draad door al die kaders.

Het voorliggende document is een adaptieve actielijst en zal regelmatig aangepast worden op basis van nieuwe inzichten of ontwikkelingen. Hiervoor wordt een website in het leven geroepen waar de nieuwste ontwikkelingen op worden bijgehouden en waar het actieplan verbeeld kan worden.

De rol van de provincie is coördinerend, verbindend en faciliterend.

Alle organisaties, overheden en particulieren worden opgeroepen met dit actieplan aan de slag te gaan voor het aanplanten van meer bos en bomen en het herstellen van ziek bos. Het motto is: "zoek uit wat je zelf kan doen, wees voorbereid op voorstellen en sta gereed met projecten als zich een kans voordoet". De provincie wil partijen bijeenbrengen om direct aan de slag te gaan als er mogelijkheden zijn om ambities te verwezenlijken.

Brabant heeft zich ten doel gesteld om met alle partijen tot 2030 13.000 ha nieuw bos te ontwikkelen, inclusief de afspraak om in deze collegeperiode een start te maken met 2.500 ha nieuw bos. Van dit areaal kan 8.000 ha landen in het natuurnetwerk en 5.000 ha daarbuiten. Deze verdeling is een richtlijn; van belang is dat elke kans en mogelijkheid om bos aan te leggen, zowel binnen als buiten het netwerk, wordt aangegrepen. Voor de grote volumes voor financiering en ruimtelijke kansen voor nieuw bos, is een koppeling nodig met grote maatschappelijke opgaven zoals klimaat, woningbouw en transitie landbouw en energie.

De belangrijkste opgave is echter het gezond maken van 60.000 ha bestaand bos, vooral op de drogere zandgronden. Dat is een opdracht met een looptijd tot 2050. Dit kan de overheid niet alleen. Hiervoor is de hulp en steun nodig van alle partijen in het buitengebied. Het langzaam aftakelen van grote delen van de Brabantse bossen in de komende decennia, dwingt ons om snel in actie te komen.

Dit Actieplan kent een adaptieve aanpak en begroting. We starten met investeringen vanuit de provinciale programma's. We vermeerderen met de landelijke gelden zoals het Landelijk Programma Natuur en Nationaal Programma Landelijk Gebied. Bij elke nieuwe kans op financiering en realisatie worden de onderdelen uit dit Actieplan betrokken. In lijn met het klimaatakkoord rekenen we daarbij ook op inzet en medefinanciering vanuit medeondertekenaars daarvan zoals gemeenten en waterschappen, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

GS hebben voor deze collegeperiode 40 korte en lange termijn acties opgezet om een eerste invulling te geven aan de bossenstrategie. De gehele uitvoering van de Brabantse Bossenstrategie vergt tot 2050 € 650 miljoen. Hiervan is naar schatting € 49,5 miljoen op dit moment voorzien waarvoor 520 hectares bos kan worden aangelegd en 9.550 ha bos wordt gerevitaliseerd. In 2020 en 2021 is 568 hectare nieuw bos aangeplant en 2.685 hectare gerevitaliseerd. De resterende middelen worden gezocht in meekoppelkansen en in middelen bij Europese Unie, rijk en partners, waarbij we adaptatief vernieuwende concepten onderzoeken.

ACTIEPUNTEN

40 punten telt dit actieplan, en van enkele is de uitvoering al begonnen. Het trefwoord voor al deze actiepunten is **SAMEN**. Samen doen en samen financieren of zoeken naar financieringsmogelijkheden. Klik op het actiepunt en zie de details.

Hoofdstuk 2

1. Procesnatuur met spontane bosvorming promoten.
2. Kruiden- en faunarijke graslanden realiseren.
3. Groene Alliantie voor CO₂ compensatie door bosaanleg.
4. Graslanden in Natura2000-gebieden omvormen naar natuurbos.
5. Verkenning behoefte aan extra bos en extra grasland.
6. Bosaanleg binnen het natuurnetwerk.

Paragraaf 3.1

7. Locaties voor wonen combineren met bos.

Paragraaf 3.2

8. Werklocaties combineren met bos.

Paragraaf 3.3.

9. Met Waterschappen en Rijkswaterstaat percelen grond inplanten.
10. Nieuwe beekbegeleidende bossen.
11. Mogelijkheden voor extra bos in het stroomgebied van de Maas verkennen.

Paragraaf 3.4

12. Revitalisering en aanleg in waterwingebieden.

Paragraaf 3.5

13. Binnen energiestrategieën financiering vanuit opbrengsten windenergie.

Paragraaf 3.6

14. Alle hectares compensatiebos omvormen tot natuurbos.

Paragraaf 3.7

15. In Natura 2000-gebieden ruimtevraag voor nieuw bos en herstel.

Paragraaf 3.8

16. Stimuleringsregeling Landschap blijven inzetten.

Paragraaf 3.9

17. Agroforestry bevorderen, met name bij natuurinclusieve landbouw.
18. Agroforestry op de kaart zetten.

ACTIEPUNTEN

40 punten telt dit actieplan, en van enkele is de uitvoering al begonnen. Het trefwoord voor al deze actiepunten is **SAMEN**. Samen doen en samen financieren of zoeken naar financieringsmogelijkheden. Klik op het actiepunt en zie de details.

Paragraaf 3.10

19. Beeld van financiële instrumenten bij het Rijk en de EU.

Paragraaf 4.1

- 20. Actieplan onderdeel van gebiedsgerichte aanpak Natura 2000-gebieden.
 - 21. Hydrologie en de samenstelling van bossen verbeteren.
 - 22. Zelfregulerend natuurbos laten toenemen.
 - 23. Bosreservaten uitbreiden qua aantal en/of oppervlakte.
 - 24. Revitaliseringsopgave voor tenminste 20.000 ha bos.
 - 25. In Natura 2000-gebieden 15.000 ha bos revitaliseren.
 - 26. Met betrokken partijen afspraken maken over SNL-bijdragen.
-

Paragraaf 4.2

27. Revitalisering in grondwaterbeschermingsgebieden.

Paragraaf 4.3

- 28. In kaart brengen van autochtone genenbronnen.
 - 29. Meer bescherming en uitbreiding van de A-boslocaties.
 - 30. Geschikt inheems plantmateriaal, als start van een keten.
 - 31. Kennisniveau bevorderen over bronlocaties en plantmateriaal.
 - 32. Versterken Rassenlijst Bomen.
-

Paragraaf 4.4

33. Faciliteert de smart forest-projecten.

Paragraaf 5.1

- 34. Bossenstrategie promoten.
 - 35. Website over de bossenstrategie.
 - 36. Communicatie naar omwonenden over maatregelen en effecten.
 - 37. Actief deelnemen aan de Boomfeestdag.
-

Paragraaf 5.2

- 38. Burgerinitiatieven ondersteunen.
- 39. Betrekken van omwonenden en lokale groepen bij plantacties.
- 40. Initiatieven aanmoedigen.

1. INLEIDING

Bossen zijn belangrijk voor de biodiversiteit, schone lucht, recreatie, vasthouden van water en algemeen welbevinden. Bossen staan onder druk door klimaatverandering, verdroging, overmaat aan stikstof. In het provinciale bestuursakkoord 2020-2023 staan alle ambities voor de bossenstrategie. Als provincie nemen we de rol op ons om te coördineren en partijen met elkaar te verbinden om ambities en middelen bij elkaar te brengen.

Bossen staan sterk in de belangstelling. Het is het belangrijkste recreatiegebied van Nederland. Mensen waarderen de rust, de natuur en de schone lucht. Bossen vervullen een belangrijke functie door de vastlegging van CO₂ en het opvangen en vasthouden van water. Maar onze bossen staan onder zware druk. Klimaatverandering, verdroging en stikstof tasten de vitaliteit van bossen aan. Herstelmaatregelen zijn op grote schaal broodnodig.

Bossen dragen bij aan de realisatie van de hoofdoopgaven voor de provincie zoals verwoord in de provinciale Omgevingsvisie, Brabant Uitnodigend Groen (BRUG), het Provinciaal Milieu en Waterplan (PMWP), het Regionaal Bodem en Waterplan (RDWP) en de maatregelen (www.klimaatadaptatiebrabant.nl) waar Brabant mee aan de slag gaat ter ondersteuning van het nationale Klimaatakkoord.

Ambities van de Brabantse bossenstrategie:

- tot 2030 het bosgebied in Brabant te laten groeien met 13.000 ha. We zien kansen voor 8.000 ha in het natuurnetwerk en 5.000 ha daarbuiten maar dit onderscheid wordt flexibel gehanteerd;
- in deze bestuursperiode een start maken met de aanplant van 2.500 ha nieuw bos;
- in 2030 is 20.000 ha, in 2040 is 40.000 ha en in 2050 is 60.000 ha bos gerevitaliseerd;
- de nieuwe en gezondere bossen zijn een forse verbetering voor de biodiversiteit;
- een substantiële CO₂ opvang in nieuwe en gezondere bossen;
- de luchtkwaliteit verbeteren, onder andere door opvang van fijnstof en stikstof;
- het grondwater aanvullen, de kwelstromen versterken en de bodem verbeteren;
- woon- en werklocaties gezonder, leefbaarder en aantrekkelijker maken;
- het vestigingsklimaat voor bedrijven optimaliseren;
- hout uit Brabantse bossen gaat een duurzame toepassing krijgen.

De ambities van de bossenstrategie zijn overgenomen in het provinciale bestuursakkoord 2020-2023 "Samen, slagvaardig en slim: Ons Brabant". Het nieuwe college heeft hier in juli 2021 een addendum aan toegevoegd.

Met dit actieplan is de provinciale aanpak geconcretiseerd. We koppelen de aanleg van nieuw bos aan grote maatschappelijke opgaven zoals klimaatadaptatie, woningbouw, landbouwtransitie, stikstofaanpak en de energietransitie. Hiermee volgt dit Actieplan de domeinen die in de landelijke agenda Natuurinclusief worden beschreven.

Zowel Rijk als de provincie hebben niet voor alle ambities zelf middelen gereserveerd. Er zal slim gebruik gemaakt worden van bestaande fondsen en deze zullen gekoppeld worden aan doelen zoals afgesproken in het Natuur Pact. Er zijn nieuwe instrumenten en middelen beschikbaar in het Landelijk Programma Natuur (LPN) en naar verwachting gaat de bossenstrategie helpen de stikstofgevoelige natuur te herstellen binnen de provinciale Gebiedsgerichte Aanpak (GGA).

In deze aanpak zijn 40 acties opgenomen om 40 miljoen bomen aangeplant te krijgen en alle verzwakte bossen te herstellen. Met alle acties wordt direct begonnen en sommige effecten zijn binnen een paar jaar zichtbaar. De meeste acties zullen in het tweede deel van dit decennium tot uitvoering gebracht worden, afhankelijk van de middelen die beschikbaar zijn. De aanpak is adaptief: we werken er continu aan om maatregelen en middelen te concretiseren en te realiseren en maken gebruik van de nieuwste inzichten en nieuwe fondsen.

De Brabantse ambities zijn hoog, maar de eerste hectares bos zijn al een feit: in totaal is er in 2020 en 2021 568 ha bos bijgekomen en is 2.685 ha bos gerevitaliseerd, volgens een studie van Brabants Particulier Grondbezit. Dit is een mooi eerste resultaat aangezien aanplant van nieuw bos niet snel gerealiseerd is: er is gemiddeld twee tot vijf jaar nodig aan voorbereiding voordat een bos is gerealiseerd. Daarnaast zijn in 2020 en 2021 2.685 ha gerevitaliseerd.

De resultaten van de studie van Brabants Particulier Grondbezit zijn samengevat in onderstaande tabel:

Jaar	Aanplant (ha)	Revitalisatie (ha)	Losse bomen (#)
2020	270,22	1410,54	18349
2021	297,56	1274,76	18628

De provincie kan deze taak niet alleen. We willen beleid ontwikkelen, acties coördineren en partijen bij elkaar brengen. We willen voorbereid zijn op de nieuwe middelen van het Rijk en de EU om die direct in te zetten in projecten, samen met alle partijen in Brabant. Wij hopen dat iedereen aan de slag gaat met een eigen uitwerking van de Brabantse bossenstrategie.

2. UITBREIDING BOSSEN BINNEN HET NATUUR- NETWERK

In het bestaande Natuur Netwerk Brabant (NNB) worden 5.000 ha graslanden met een lage ecologische of lage landschappelijke waarde omgevormd tot bos. Er wordt gestart met 1.500 ha nieuw bos tot 2025 op graslanden. Tot 2030 zal er 500 ha bos vanzelf ontstaan in het beheertype “procesnatuur”. Het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) heeft de middelen om 3.000 ha bos aan te leggen en uit te geven. Daarnaast wordt 1.500 ha bos verwacht vanuit particulieren en rijksprojecten.

Binnen het verworven deel van het NNB zal 5.000 ha bos worden aangelegd. Deze nieuwe bossen zullen grotendeels terechtkomen in de verschillende beheertypen grasland met een lage ecologische of geringe landschappelijke kwaliteit. Met deze 5.000 ha zijn geen grondkosten gemoeid. Het is daarom de goedkoopste optie om bos aan te leggen. Voor een flink deel van de bebossing zijn middelen nodig voor de aanplant.

De beheertypen met grasland zijn verschillend in kwaliteit en functie. Ze zijn van belang voor weidevogels of als orchideeënrijke hooilanden, van landschappelijke of cultuurhistorische betekenis of als onderdeel van een natuurinclusieve landbouw. Vanuit biodiversiteitsafspraken en de ambitiekaart natuur bezien is er echter een fors overschot aan kruidenrijke graslanden gerealiseerd. Er was 16.000 ha gepland; er is al 22.000 ha gerealiseerd. Indien er sprake is van een lage of achterblijvende ecologische of landschappelijke kwaliteit, kunnen percelen grasland omgevormd worden naar bos. Ook andere natuurtypen kunnen in beeld komen om te worden omgevormd naar bos. De mogelijkheden voor natuurinclusieve landbouw zullen worden meegewogen in de afweging om kruidenrijk grasland binnen het NNB te bebossen.

Voor het realiseren van 5.000 ha nieuw natuurbos op grasland in het NNB gaat de provincie:

- zorgen voor een flinke omvang aan procesnatuur dat spontaan leidt tot nieuw bos;
- ruimte geven voor bosopslag in EVZ's;
- met Brabantse bedrijven aan de slag voor compensatie van in Brabant geproduceerde CO₂ door bosaanleg;
- de doelstellingen van de Natura 2000-gebieden ten aanzien van hydrologie ondersteunen door bos aan te leggen via het landelijk Programma Natuur;
- middelen voor de Natura 2000-compensatiebossen inzetten.

Een klein deel van het nieuwe bos in het NNB zal spontaan ontstaan in het beheertype "procesnatuur". Hiervan staat 20.000 ha op de ambitiekaart en naar schatting is 5.000 ha geschikt voor de spontane opslag van natuurlijk bos. Bij een aangroei van 1% per jaar zal er tot 2030 500 ha bos gratis en vanzelf bijkomen.

In de ecologische verbindingzones (EVZ) is weinig bos gepland maar ontstaat bos door natuurlijke opslag. Droge EVZ zijn vooral houtwallen met bomen; langs een natte EVZ vestigt zich na meer dan 10 jaar een wilgen- en elzenbroekbos. Er is 2.000 ha EVZ gerealiseerd en er staat nog 930 ha op de planning. Bij een aangroei van een geschatte 2% zal er in 10 jaar tijd 400 ha bos bijkomen.

Bossen spelen een belangrijke rol in de Nederlandse CO₂-opslag. In een gemiddeld Nederlands bos zit ongeveer 790 ton CO₂ per hectare opgeslagen en ze nemen 60% van de totale CO₂ vastlegging voor hun rekening. In het Klimaatakkoord uit 2019 is afgesproken dat in 2030 met jaarlijks 0,4 tot 0,8 megaton CO₂ extra moet worden vastgelegd, inclusief vastlegging in bestaande bossen. Hier kunnen onder andere CO₂-credits voor worden ingezet. Ook de landbouwsector kan CO₂-certificaten leveren, wat aan het verdienmodel van de agrarisch ondernemer bijdraagt.

Binnen het nog niet gerealiseerde deel van het NNB zal er 3.000 ha nieuw natuurbos worden aangelegd. Dit is vastgelegd op de ambitiekaart en verwerkt in de businesscase van het GOB. Voor zowel grond als inrichting heeft GOB de middelen op de begroting staan. Om deze ambitie waar te maken, gaat het GOB zich actiever opstellen bij de uitgifte van percelen met bos.

Partijen als ARK, particulieren, natuurinitiatieven en nieuwe landgoederen zullen met eigen middelen naar schatting 250 ha nieuwe bossen aanleggen waarvan de helft in het netwerk. Bij de rijksprojecten Projectaanpak Grote Wateren, Meanderende Maas en het Hoogwaterbeschermingsprogramma zijn tot 2030 grote investeringen vanuit het Rijk, provincie en waterschappen voorzien. In een deel van deze gebieden zullen nieuwe bossen worden aangelegd of ontstaan die voor een deel in het natuurnetwerk zullen landen. Naar schatting gaat het om 1.000-1.500 ha extra bos in het natuurnetwerk.

ACTIES

1. Provincie gaat procesnatuur met spontane bosvorming promoten bij eindbeheerders.
2. Afspraken maken met natuurbeheerders om bos in bestaande NNB op kruiden- en faunarijke graslanden te realiseren.
3. De provincie zet een Groene Alliantie op met Brabantse bedrijven voor compensatie van CO₂ door bosaanleg in NNB. Provincie gaat zich actief inzetten voor het gebruik van certificaten van de Stichting Nationale Koolstofmarkt (SNK) voor projecten voor CO₂-opvang.
4. Provincie zet actief in op terreinbeheerders om in de eerste ronde van de SPUK-middelen, Landelijk Programma Natuur, graslanden in Natura2000-gebieden om te vormen naar natuurbos.
5. Samen met betrokken partijen gaat de provincie verkennen hoe de behoefte aan extra bos en extra grasland t.b.v. extensivering van de landbouw nader kan worden herzien en geconcretiseerd in het Natuurbeheerplan en in de realisatie daarvan door het GOB en Manifestpartijen.
6. Wij bieden partijen als Bosgroepen, Ark, Manifestpartners en particulieren de gelegenheid om met eigen middelen zelf bos binnen het natuurnetwerk aan te leggen.

3. NIEUWE BOSSEN BUITEN HET NATUUR- NETWERK

Tot 2030 richt de provincie zich op aanleg van 5.000 ha nieuw bos buiten het natuurnetwerk. Omdat de grond daarvoor nog moet worden gekocht, is dit het duurste deel van het plan. Aanleg van bos wordt gecombineerd met maatschappelijke opgaven. Er zal ook gezocht worden naar mogelijkheden voor nieuw bos op kleinere plaatsen zoals bij woningbouw, klimaatparken en natuurbegraafplaatsen.

Tot 2030 streeft de provincie naar 5.000 ha nieuw bos buiten het natuurnetwerk. Het is het kostbaarste onderdeel van de Bossenstrategie want er is 387 miljoen euro mee gemoeid. Dat ligt grotendeels aan de grondkosten van € 70.000 per ha. De grootste kansen liggen bij het combineren van nieuw bos met maatschappelijke opgaves zoals woningbouw, werklocaties, klimaatadaptatie, stikstof, veilige rivieren, energie- en landbouwtransitie. Daarnaast zijn er een tal aan initiatieven waarmee bos gerealiseerd kan worden, zoals agroforestry, tiny forests, klimaatparken en natuurbegraafplaatsen.

De meeste van deze maatregelen leiden pas op het eind van dit decennium tot zichtbare resultaten. Van belang is dat deze nieuwe bossen beschermd worden en dienen te vallen onder het beschermingsregime van de Wet natuurbescherming.

3.1 BOS MET WONINGBOUW

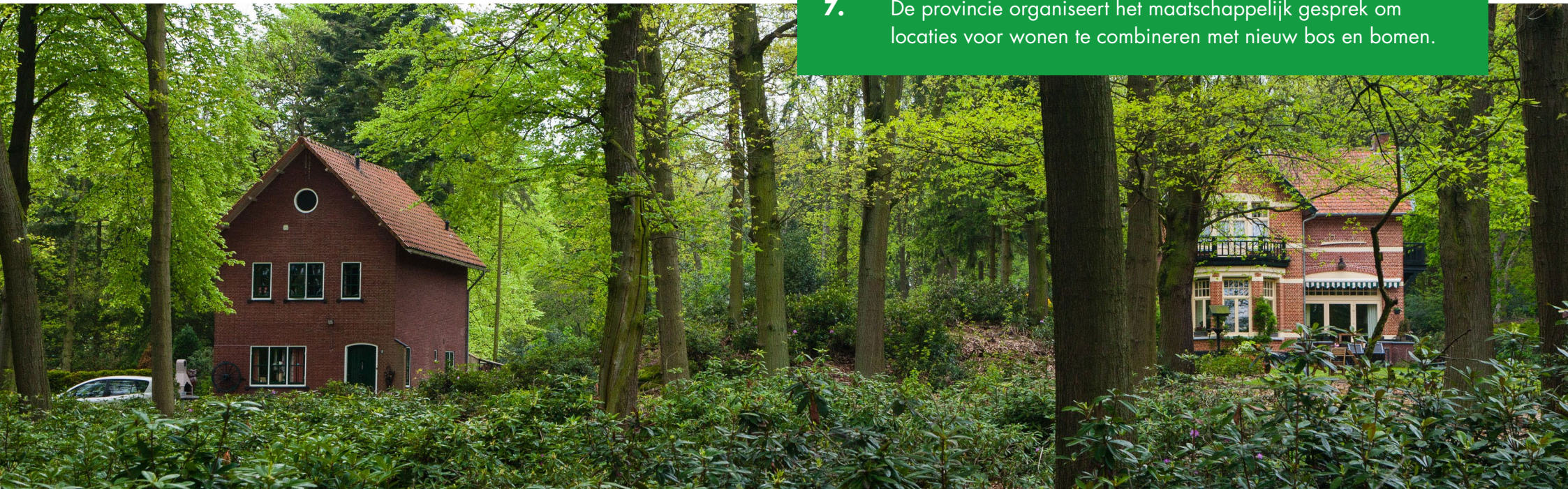
Bossen zijn belangrijk voor aantrekkelijk, klimaatbestendig wonen. Bos voegt waarde toe aan huizen, verlaagt hittestress, versterkt de biodiversiteit en levert een positieve bijdrage aan het watersysteem. In februari 2021 is de Actieagenda Wonen gepubliceerd. De provincie onderschrijft de doelen in de actieagenda, die onder andere pleit voor nieuwe wijken in het landelijk gebied met veel ruimte voor groen en bos.

Bomen verhogen de aantrekkelijkheid van de woonomgeving, het voegt waarde toe aan huizen, versterkt de biodiversiteit, draagt bij aan waterinfiltratie en verlaagt hittestress. Daarnaast is aangetoond dat een groene omgeving een positief effect heeft op het welzijn en de gezondheid van de mens.

Het tekort aan woningen is een maatschappelijk, nijpend probleem. Bij het creëren van een aantrekkelijke, klimaatbestendige woonomgeving zijn bossen cruciaal. In het Klimaatakkoord uit 2019 is afgesproken dat provincies en gemeenten bij de herziening van hun omgevingsvisies regelen dat met de aanleg van nieuwe wijken ook bos wordt gerealiseerd. In februari 2021 hebben 34 organisaties die allemaal actief zijn op woongebied de Actieagenda Wonen gepubliceerd. Het IPO – met de provincie Brabant – is een van de ondertekenaars. In de Actieagenda Wonen wordt onder andere gepleit om in het landelijke gebied nieuwe wijken met veel ruimte voor groen en bos aan te leggen.

ACTIE

7. De provincie organiseert het maatschappelijk gesprek om locaties voor wonen te combineren met nieuw bos en bomen.

3.2 BOS MET WERKLOCATIES

Het is prettiger werken in een groene omgeving. Daarom wordt ernaar gestreefd om bij de geplande 1.000 ha nieuwe werklocaties, ook 1.000 ha natuur in de richtten, met daarvan de helft als bos. Bedrijven op de bedrijventerreinen zal worden gevraagd extra bos aan te leggen als CO₂-compensatie.

Ook voor de werkomgeving geldt dat bossen een positieve uitwerking hebben op de aantrekkelijkheid als vestigingslocatie en het welzijn van de werkende mens.

Tot 2030 heeft de provincie ca 1.000 ha aan nieuwe werklocaties gepland; bij een hogere marktvraag kan dit toenemen tot het dubbele. Dit biedt kansen voor een duurzame inrichting en inpassing in het landschap met nieuwe natuur zoals bos. Indien voor elke ha bedrijventerrein er 1 ha voor natuur komt waaronder de helft voor bos, kan er in 2030 500 ha bos zijn bijgekomen; gefinancierd vanuit het bedrijventerrein. Indien bedrijven verleidt of uitgedaagd kunnen worden hun CO₂-productie met bosaanleg te compenseren aangrenzend aan het bedrijventerrein, kan het areaal bos uitgroeien tot 1.000 ha.

ACTIE

8. De provincie organiseert het maatschappelijk gesprek om werklocaties te combineren met nieuw bos en CO₂-compensatie door bedrijven.

3.3 BOS EN KLIMAATADAPTATIE

Met name in beekdalen heeft de aanleg van bos grote invloed op herstel van het grondwatersysteem, sponswerking van de bodem en vermindering van afvoerpieken. Schatting is dat daar 200 ha beekbegeleidende bos kan worden aangelegd. Daarnaast is in het Brabantse Maasgebied ruimte voor meer dan 2.500 ha bos in gebieden als de Brabantse Biesbosch, de Grote Noordwaard en de Meanderende Maas. Het aan te leggen bos zal vooral ooibos en opslag van wilgenbossen zijn.

Bosaanleg in beekdalen draagt bij aan het herstel van kwelsystemen, verbetering van sponswerking van de bodem en het aanvullen van grondwater. Dit leidt onder andere tot hogere biodiversiteit in de bodem en vermindering van afvoerpieken bij stortbuien. Hier is een grote rol weggelegd voor waterschappen die bezig zijn met de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water waar middelen voor beschikbaar zijn. Datzelfde geldt ook voor de gelden van de Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ). Een minimumschatting voor bosaanleg door waterschappen is 200 ha. Ze kunnen vooral ingezet kunnen worden om Ecologische Verbindingszones te versterken of gecombineerd worden met waterbergingen.

In het Brabantse Maasgebied is volgens Rijkswaterstaat ruimte voor 2.500 ha – 4.000 ha nieuw rivierbos. In de Ecologische Systeemopgave PAGW-Rivieren is er de ambitie om hiervan 2.000 ha zoetwatergetijdenbos in de Brabantse Biesbosch te realiseren. Daarnaast is er ruimte voor 500 ha -1.500 ha in de Maascorridor zoals in de Grote Noordwaard en de Meanderende Maas. Het betreft ooibossen en opslag van wilgenbossen zowel buitendijks als binnendijks. Financiering verloopt via het GOB, de Programma Aanpak Grote Wateren (PAGW) en het Integraal Rivierenmanagement (IRM). De belangrijkste regisseur bij de Maasopgaven is het Rijk.

ACTIES

9. Wij gaan in overleg met waterschappen en Rijkswaterstaat om percelen grond die zij bezitten, met name in het NNB, in te planten met bos.
10. Met de waterschappen willen wij in 2022-2023 een beeld schetsen waar nieuwe beekbegeleidende bossen komen, waarbij het GOB, DPRA, DHZ en de maatregelen van de KRW nadrukkelijk worden betrokken.
11. In overleg met het Rijk en TBO's zullen wij alle mogelijkheden voor extra bos in het stroomgebied van de Maas verkennen.

3.4 BOS EN WATERWINGEBIEDEN

In de 38 Brabantse waterwingebieden heeft bos een beschermende functie tegen verontreinigingen en draagt bij aan de aanvulling van grondwater. Daarom wordt gestreefd naar aanleg van 250 ha nieuw bos in waterwingebieden.

Grondwater is bacteriologisch betrouwbaar, de bodem beschermt het grondwater tegen verontreiniging en de bodem zorgt voor een natuurlijke zuivering. De Brabantse waterwinlocaties zijn een kostbaar bezit dat bescherming vereist tegen verontreinigingen en te hoge onttrekkingen. Recent onderzoek in opdracht van de provincie heeft aangetoond dat het revitaliseren van bestaand bos en de aanleg van nieuw bos een goede bijdrage biedt aan bescherming, behoud en aanvulling van het grondwater en herstel van kwelcondities. Brabant telt 38 waterwingebieden. Naar schatting kan dit 250 ha nieuw bos opleveren.

ACTIE

12. De provincie bespreekt met Brabant Water en Evides de bebossing van hun waterwingebieden en de revitalisering van bossen in waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden.

3.5 BOS EN DUURZAME ENERGIE

Het is mogelijk om bos aan te leggen in combinatie met windmolens. De provincie stimuleert de aanleg van bos bij de Regionale Energiestrategieën die de energieplannen met de windmolens ontwikkelen. Zo wordt in Midden-Brabant 100 ha bos aangelegd, en zijn er mogelijkheden tot 2030 voor de aanleg van ongeveer 300 ha bos.

Brabant is druk bezig met de energietransitie: het aandeel hernieuwbare energie moet fors omhoog. De combinatie van nieuw bos met windenergie is kansrijk. Het zijn zowel compensatie- als mitigatie-effecten: bos legt CO₂ vast en gebruik van hout in de bouw vermijdt CO₂-uitstoot voor productie van staal en beton. Zolang er nog geen 100% mitigatie mogelijk is, is compensatie een tijdelijke tussenoplossing. Er wordt in Brabant gewerkt aan drie Regionale Energiestrategieën (RES) en een REKS waarin de energieplannen ontvouwd worden. Alleen in de REKS Midden-Brabant is de aanleg van 100 ha bos voorzien in combinatie met windmolens. Het is volgens LNV financieel haalbaar om een sluitend verdienmodel van windmolens met bos te maken. Als provincie willen we dit nadrukkelijk propageren bij de RES-deelnemers. In Brabant kan daardoor ca 300 ha bos aangelegd worden; bij voorkeur voor 2030.

ACTIE

13. De provincie brengt bij de planvorming van de energiestrategieën de wens in voor bos dat gefinancierd kan worden uit de opbrengsten van windenergie.

3.6 BOSCOMPENSATIE NATURA2000-GEBIEDEN

Om onder andere natte heide en hoogveen te herstellen, moet soms bos worden gekapt. Er is 811 ha gekapt en dit wordt elders gecompenseerd. Het Rijk stelt hiervoor middelen beschikbaar. De bossen worden zoveel mogelijk aansluitend op Natura 2000-gebieden aangelegd of tussen die gebieden via verbindingzones.

In een aantal Natura 2000-gebieden is bos gekapt voor instandhoudingsdoelstellingen bij herstel van natte heide en hoogveen. In navolging van de landelijke Bossenstrategie wordt het gekapte bos met terugwerkende kracht gecompenseerd met bosaanleg. Het Rijk compenseert de boskap op provinciaal en rijksgronden via het landelijk Programma

Natuur. Voor Brabant geldt een compensatieopdracht van 811 ha bos. Met het beschikbare bedrag is het mogelijk meer bos te realiseren. Wij willen buiten het netwerk 550 ha laten aanleggen. Met de resterende middelen zal tenminste 1.000 ha bos op graslanden met een lage ecologische kwaliteit binnen het natuurnetwerk aangeplant worden.

Buiten het NNB is het doel om nieuw bos zoveel mogelijk aansluitend aan of via EVZ's tussen Natura 2000-gebieden te realiseren om het verlies aan bosecologie zo adequaat mogelijk op te vangen.

Tot 2024 is 10 miljoen euro beschikbaar vanuit het Landelijk Programma Natuur; vanaf 2024 wordt de overige € 40 miljoen voorzien.

ACTIE

14. In 2022 en 2023 willen wij in principe alle hectares compensatiebos via afspraken en toezeggingen wegzetten in de vorm van natuurbos. Dit gebeurt in overleg en samenwerking met betrokken partijen.

3.7 BOS EN GEBIEDSGERICHTE AANPAK VAN STIKSTOFGEVOELIGE NATUUR

Bij de gebiedsgerichte aanpak in de overgangsgebieden rond de Natura 2000-gebieden doen zich goede kansen voor om extra bos te realiseren die een bijdrage kunnen leveren aan de instandhoudingsdoelstellingen van die gebieden. Naar schatting kan in totaal 700 ha bos in de 14 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden worden aangelegd.

Zowel bestaande als nieuwe bossen hebben een bufferende werking omdat ze stikstof opvangen. Daarnaast zorgen bossen voor extra aanvulling van grondwater en voor het verbeteren van de hydrologie van kwetsbare natuurtypen waardoor de impact van de stikstofbelasting vermindert. Dat geldt ook voor gerevitaliseerde bossen.

Door de gebiedsgerichte aanpak nabij Natura 2000-gebieden doen zich kansen voor nieuw bos voor. Mogelijkheden voor blijvende boeren, voor natuurinclusieve landbouw, extensivering veeteelt, maar nieuwe bossen komen als nieuwe functie ook in aanmerking. Bij 14 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden is er gelegenheid om met name in de randzones als buffer bos per gebied aan te leggen.

ACTIE

15. In de gebiedsgerichte aanpak van de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden zal de provincie de ruimtevraag voor nieuwe bossen en het herstel van bossen in het NPLG inbrengen.

3.8 BOS EN LANDSCHAP

Landelijk zijn er plannen voor versterking van de landschappelijke identiteit. In deze plannen staat dat 10% van het landelijk gebied zal worden vergroend, ook met bos. Daardoor kan tot 100 ha aan kleine bosjes, heggen en andere landschapselementen worden geplant, plus nog honderdduizenden losse bomen.

In het Klimaatakkoord van het Kabinet uit 2019 is een aanvalsplan Versterking landschappelijke identiteit opgenomen. In de Bossenstrategie (LNV, nov 2020) is dit voornemen nog eens bevestigd. Op 11 maart 2021 is het 'Aanvalsplan voor Versterking Landschappelijke identiteit via Landschapselementen' aangeboden aan de minister. Met concrete voorbeelden draagt het bij aan opgaven voor klimaat, biodiversiteit, omgevingsbeleid en bossenstrategie. De ambitie is 10% groenblauwe dooradering van het landelijk gebied en tot 10% uitbreiding van het areaal bos. Het versterkt het biodiversiteitsherstel in het agrarisch gebied zoals opgenomen in de LNV-visie, Deltaplan Biodiversiteitsherstel en de aanpak reductie stikstof (Kamerbrief 2020). Ook het nieuwe GLB wil vergroening door groenblauwe dooradering van het landelijk gebied.

Het zal duizenden losse bomen en vele honderden hectaren aan kleine bosjes, heggen en andere houtige landschapselementen kunnen opleveren. Binnen onze gebieden willen we in ieder geval insteken op het Van Gogh NP.

ACTIE

16. Met de Stimuleringsregeling Landschap (STILA) zorgen provincie en gemeenten voor extra bomen in het landschap. Dit blijft de provincie actief inzetten op verdere en waar mogelijk geïntensiverde voortzetting daarvan; met name in het Van Gogh NP.

3.9 BOS EN AGROFORESTRY

Agroforestry is een mengvorm van duurzame veehouderij, akkerbouw, groenteteelt en meerjarige houtige gewassen zoals fruit- en notenbomen. Het Agroforestry Netwerk Brabant helpt boeren en landgoedeigenaren om agroforestry rendabel te ontwikkelen. Tot nu is er zo'n 250 ha gerealiseerd; er zijn nog plannen voor 500 tot 1000 hectares.

Agroforestry, inclusief voedselbossen, wordt gezien als een duurzame en innovatieve vorm van landbouw maar het is vooral een opwaardering van een landbouwworm die tot 75 jaar geleden veel voorkwam. Het is een teeltvorm die een positief effect heeft op biodiversiteit, bodemvruchtbaarheid en de aantrekkelijkheid van het landschap. Het gaat om mengvormen van veehouderij, akkerbouw of groenteteelt, met meerjarige houtige gewassen zoals fruit- of notenbomen. In Noord-Brabant is Agroforestry Netwerk opgericht dat een initiatief is van de provincie met steun van de stuurgroep Landbouw Innovatie en het Louis Bolk Instituut. Het netwerk helpt boeren en landgoed-eigenaren om tot een rendabele en robuuste agroforestry te komen. Op dit moment is in Brabant al zo'n 250 hectare agroforestry gerealiseerd en zijn er plannen voor nog eens 300 hectare. Voor een deel is dit mogelijk in het NNB en daar staat het GOB aan de lat.

ACTIES

17. Wij zullen agroforestry bevorderen, met name bij natuurinclusieve landbouw, als ondernemende natuur in het NNB en in de gebiedsgerichte aanpak van de Natura2000-gebieden.

18. De provincie zal kennisinstellingen en organisaties hulp bieden die agroforestry op de kaart zetten.

3.10 BOS EN DE EU

De EU komt met verschillende regelingen voor de financiering van nieuw bos. Wij hopen met deze cofinanciering 2.000 ha – 3.000 ha bos te ontwikkelen binnen lopende programma's.

De EU is in 2021 met een voorstel gekomen voor 3 miljard nieuwe bomen in het kader van de Green Deal. Dit levert cofinanciering op voor bossen nabij locaties voor wonen en werken. De Europese Green Deal bestrijkt de hele boscyclus en de vele ecosysteemdiensten die bossen bieden. Daarnaast komt er in 2022 een uitwerking van de Europese Biodiversity Strategy met middelen voor versterking van Natura 2000-gebieden, uitbreiden en opknappen van natuur- en bosgebieden en het verwaarden van duurzaam geproduceerd hout. Wij richten ons op een financiering van 2.000 ha bos binnen lopende programma's. De EU-middelen zijn nodig als cofinanciering om grote maatschappelijke opgaven rondom klimaat, wonen, stikstof en landbouw te realiseren.

ACTIE

19. Eind 2022 willen we een eerste beeld hebben van de financiële instrumenten voor bosaanleg bij het Rijk en de EU, waaronder de Europese Green Deal.

4. GEZOND BOS

Brabant heeft 70.000 ha bos. De bossen die op de zandgronden liggen, zijn niet gezond en leggen daardoor weinig CO₂ vast. Deze 60.000 ha moeten daarom hersteld worden. De planning is om in 2030 20.000 ha gerevitaliseerd te hebben. In 2040 is dat 40.000 ha en in 2050 moet alle 60.000 ha bos toekomst- en klimaatbestendig zijn ingericht.

Brabant bezit 70.000 ha bos. Daarvan heeft maar liefst 60.000 ha bos een kwaliteitsimpuls nodig vanwege de slechte staat waarin het bos en de bosbodem verkeert. Verzwakte bossen leggen bovendien nauwelijks CO₂ vast; het belangrijkste argument onder de bossenstrategie.

Het betreft alle bossen op de zandgronden. Bij revitalisatie-maatregelen van de bossen richten we ons op het herstel van de veerkracht van de bosecosystemen. Bossen moeten in staat zijn zich aan te passen aan de veranderende omstandigheden, zonder daarbij hun essentiële functionaliteit te verliezen.

We zetten daarom in op multifunctionele bossen en natuurbos, deze bossen zijn het meest veerkrachtig. In 2030 is 20.000 ha, in 2040 is 40.000 ha en in 2050 is 60.000 ha bos gerevitaliseerd. Onze Omgevingsvisie geeft aan dat Brabant in 2050 toekomst- en klimaatbestendig moet zijn ingericht en dat komt overeen met de revitaliseringsperiode.

4.1 HERSTEL LEEFOMSTANDIGHEDEN BOS EN VITAAAL BOSBEHEER

De bossen moeten worden omgevormd naar vitale, gemengde bossen met gebiedseigen boomsoorten van verschillende ouderdom. Bij voorkeur zullen dat natuurbossen zijn. Daarvoor moeten maatregelen genomen worden in de vochtvoorziening, bodem, beplanting en additieven als steenmeel om de verzuring als gevolg van de overmaat aan stikstofdepositie tegen te gaan. We zetten in om ecologische pareltjes, de A-locaties bos en de strikte bosreservaten, uit te breiden.

Het is cruciaal dat de abiotische condities op orde komen. Een goede nutriënten- en vochtvoorziening, een forse vermindering van de depositie van verzurende en vermestende stoffen en een herstel van de sponswerking van de bodem is noodzakelijk. Ook de samenstelling van onze bossen dient veranderd te worden door de aanplant van strooiselrijke soorten. De aanpak van de detailontwatering en de inzet van steenmeel zijn aanvullende maatregelen.

In Natura 2000-gebieden, inclusief in een ruime schil daaromheen voor herstel in zijing en kwel, zal tot 2030 in circa 15.000 ha bos een kwaliteitsverbetering doorgevoerd worden. Het meeste bos is in bezit van Terreinbeherende Organisaties (TBO's), gemeenten, defensie en waterschappen. Zij zullen, net als de particulieren eigenaren, benaderd worden voor de verbetering van hun bossen.

Er moet toegewerkt worden naar vitale gemengde bossen met inheemse boomsoorten van verschillende leeftijden en overhoeken met oude en aftakelende bomen; de woudreuzen. Natuurbossen zijn daarvoor het meest geschikt.

Brabant telt 9 strikte bosreservaten waar de natuur zijn gang mag gaan, zonder menselijk ingrijpen. Deze zijn op besluit van LNV aangewezen. We onderzoeken of dit aantal en/of het oppervlakte kan worden verhoogd. Daarnaast willen we de kap in natuurbossen beperken tot exoten of als hulpmiddel om de kwaliteit van het natuurbos te versterken. Het zijn de oerbossen van de toekomst.

ACTIES

20. De Brabantse inzet is gericht op een brede gebiedsgerichte aanpak van de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.
21. De provincie gaat met TBO's en waterschappen in gesprek over maatregelen om de hydrologie en de samenstelling van bossen te verbeteren. Daarbij wordt aangesloten bij bestaande fondsen.
22. Met alle TBO's, Bosgroepen, bouseigenaren en overheden die bos bezitten maken we afspraken over een toename van het areaal zelfregulerend natuurbos, het beheer en toezicht ervan en het creëren van overhoeken met woudreuzen. De provincie komt met een uitwerking ten aanzien van kap in natuurbos, in lijn met vigerende regelgeving.

ACTIES

23. Het aantal strikte bosreservaten willen we uitbreiden qua aantal en/of oppervlakte.
24. Met alle TBO's, Bosgroepen, boseigenaren en overheden maken we afspraken over een revitaliseringsopgave voor tenminste 20.000 ha bos tot 2030. Dit is mede afhankelijk van beschikbare financiën.
25. In Natura 2000-gebieden en in de schil eromheen zullen we afspraken maken om tot 2030 circa 15.000 ha bos te revitaliseren.
26. Met alle TBO's, Bossengroep en eigenaren willen we in 2022 een afsprakenkader opstellen, in samenwerking met het IPO, hoe ook de bestaande SNL-bijdragen voorzien in revitalisering.

4.2 HERSTEL BOS GRONDWATERBESCHERMINGSGEBIEDEN

Vitale loofbossen zijn belangrijk voor de aanvulling van het grondwater. Met name in de 3.000 ha bos in grondwaterbeschermingsgebieden dient dit extra aandacht te krijgen bij beheer en onderhoud.

Uit een onderzoek van Tauw is gebleken dat gerevitaliseerde bossen een flinke bijdrage leveren aan het aanvullen van grondwater en herstel van het kwelsysteem. In Brabant hebben we 38 grondwaterbeschermingsgebieden. Er ligt ca 3.000 ha bos (indicatief) in deze gebieden. Het vasthouden van water voor maximale inzijging, sluit aan bij de vereiste maatregelen van de KRW en de bescherming van de beekdalen.

ACTIE

27. De provincie bespreekt met Brabant Water en Evides de revitalisering van alle bossen in de grondwaterbeschermingsgebieden, zowel in eigen bezit als van derden.

4.3 GESCHIKT PLANTMATERIAAL

De nieuwe gewenste boomsoorten moeten bij voorkeur van Brabantse oorsprong zijn. Boomsoorten die al vele eeuwen in Brabant voorkomen, zijn meegegroeid met de veranderingen in de omgeving. De beste bosgebieden zijn de "A-locaties bos". Daarnaast kan het nodig zijn om nieuwe, zuidelijke boomsoorten in te zetten die opgewassen zijn tegen klimaatverandering. Er is nog onvoldoende geschikt plantmateriaal beschikbaar voor de grote opgave van de Brabantse bossenstrategie. De provincie gaat hierover in gesprek met de kwekerijsector.

Randvoorwaardelijk voor de uitvoering van de bossenstrategie is de beschikbaarheid van geschikt plantmateriaal met een goede genetische herkomst en dat bestand is tegen het veranderende klimaat. Veel boomsoorten hebben een buitenlandse herkomst of zijn doorgekweekt. De ontwikkeling van bosgemeenschappen is bijzonder gebaat bij de aanwezigheid van inheems genemateriaal van planten- en diersoorten. Zij hebben zich immers over zeer lange perioden kunnen aanpassen aan de lokale amplitude van groeiplaatsfactoren als klimaat, bodem en hydrologie. Onze 18 A-locaties bos kunnen op grond van hun ecologische kwaliteit beschouwd worden als de beste voorbeelden van natuurlijke bosgemeenschappen. In deze pareltjes bevinden zich relictpopulaties van oorspronkelijk inheems genemateriaal. Bij de aanplant is er een voorkeur voor autochtoon plantgoed uit deze gebieden. Maar ook boomsoorten uit het zuiden die meebewegen met het opschuivende klimaat, kunnen in beeld komen.

De ambities brengen een enorme plantopgave met zich mee. Op dit moment is de beschikbaarheid en bescherming van goed genemateriaal nog onvoldoende geregeld. De kwekerijsector is daar nog niet op voorbereid. Het rapport "Planten voor de toekomst" uit 2021 doet aanbevelingen.

ACTIES

28. De in Brabant nog aanwezige autochtone genenbronnen worden in kaart gebracht, beschermd en veiliggesteld als zaadbron voor de toekomst.
29. De provincie gaat met de terreineigenaren van de A-locaties bos aan de slag voor meer bescherming en uitbreiding van de A-locaties.
30. De provincie gaat aan de slag met de Brabantse kwekerijsector en betrokken stakeholders zodat zij gaan investeren in geschikt inheems plantmateriaal, als start van een keten in klimaatrobuuste bossen.
31. De provincie gaat met andere overheden en kennisinstellingen aan de slag met een kennisagenda om het kennisniveau bij betrokken partijen te bevorderen over het belang van bronlocaties en de toepassing van geschikt plantmateriaal.
32. Met andere provincies, rijk en kwekerijsector zullen wij bevorderen om de Rassenlijst Bomen te versterken.

4.4 BOS EN INNOVATIE

Staatsbosbeheer en Brainport onderzoeken de mogelijkheden voor een 'smart forest'. De twee richtingen hierin zijn 'high tech' en 'green tech'. High tech onderzoekt de mogelijkheden om het bos te monitoren, denk hierbij aan branddetectie, sensoren, gebruik van drones, metingen van N of CO₂ e.d. Bij green tech levert het bos inspiratie voor technologie die elders in de samenleving toegepast kan worden. Denk hierbij aan de biomimicry-principes of aan de ontwikkeling van biobased chemicals.

ACTIE

33. De provincie faciliteert de smart forest-projecten waar dit het Actieplan ondersteunt.

5. COMMUNICATIE EN BURGER- PARTICIPATIE

5.1 COMMUNICATIE

Het is van belang dat burgers, organisaties en andere betrokkenen bewust worden van het belang van bomen en bossen voor de omgeving. Er zijn digitale hulpmiddelen in ontwikkeling om de voortgang van aanleg en gezondmaken van bossen in beeld te brengen. Ook andere, directere manieren zullen gebruikt worden, bijvoorbeeld de Brabantse Bomenmonitor.

De komende jaren wil de provincie actief ervoor zorgen dat de bossenstrategie bij zoveel mogelijk burgers en organisaties bekend is en dat met name gemeenten worden meegenomen in onze aanpak. Tevens wordt het actieplan in adaptieve vorm op internet gezet, met een directe koppeling met het Brabantse programma natuur. De webpagina geeft de voortgang weer ten aanzien van aangeplante bomen, maatregelen die zijn genomen om bestaande bossen te revitaliseren, maar geeft ook projecten in de regio weer ter inspiratie van partners in het gebied. Ook initiatieven zoals Meer Bomen Nu, die aansluiten bij de visie van de Brabantse Bossenstrategie, horen binnen de communicatiestrategie.

Eenmaal per jaar presenteert de provincie de Brabantse Bomenmonitor. De Bomenmonitor is een tool waarmee wordt aangegeven hoeveel bomen en bos door alle partijen in Brabant zijn aangeplant en hoeveel ha bos is gerevitaliseerd.

In november 2022 wordt de landelijke boomfeestdag in Zundert gehouden. Dan wordt de bossenstrategie door Brabant prominent naar voren geschoven. Er is extra aandacht voor de kwekerijsector voor de verwachte vraag naar oorspronkelijk plantgoed.

ACTIES

34. Vanaf juli 2022 zetten we de bossenstrategie in de media.
35. Voor de zomer van 2022 gaat de website over de bossenstrategie in de lucht.
36. Alle partijen waarmee we afspraken maken over nieuwe bossen en revitalisering, vragen wij om aandacht te besteden aan communicatie naar omwonenden over maatregelen en effecten van de bossenstrategie.
37. In november 2022 neemt de provincie actief deel aan de Boomfeestdag.

5.2 BURGERPARTICIPATIE

Als provincie willen wij steun bieden aan projecten die voorkomen uit de bevolking.

Burgers en bewoners voelen zich betrokken bij de lokale leefomgeving en maken zich zorgen over de teloorgang van natuur en landschap in de omgeving. De vraag voor de Bossenstrategie is: hoe zorgen we ervoor dat burgers zich actief kunnen inzetten voor meer bomen en bos.

Er is veel enthousiasme bij vrijwilligersgroepen, particulieren en bedrijven om bomen en bosjes aan te planten. Dit spoor willen wij als provincie actief bevorderen en ondersteunen.

ACTIES

38. De provincie gaat burgerinitiatieven ondersteunen zoals bijvoorbeeld Burgerbossen, PlantenNu, Plan Boom, Trees for All en de bosdeals van het GOB.
39. De provincie zal TBO's stimuleren tot het betrekken van omwonenden en lokale groepen bij plantacties.
40. De provincie moedigt initiatieven via het natuurorganisaties, landgoederen en IVN bosaanplant zoals Tiny Forests aan.

6. FINANCIERINGS- BEHOEFTE ACTIEPLAN BRABANTSE BOMEN

Er is in totaal 650 miljoen euro nodig om de ambities van de Brabantse bossenstrategie uit te voeren. Voor de korte termijn zijn er middelen beschikbaar uit provinciale en landelijke programma's, voor de langere termijn moet er gezocht worden naar landelijke en Europese middelen en naar koppelingen met maatschappelijke opgaven. Op dit moment is ongeveer 49,5 miljoen euro beschikbaar voor de uitvoering van het Actieplan. Hiervoor kan 520 hectares nieuw bos worden aangelegd en 9.550 ha bos worden gerevitaliseerd. In 2020 en 2021 is 568 hectare nieuw bos aangeplant en 2.685 hectare gerevitaliseerd. De overige middelen voor nieuw bos en revitalisatie van bos zullen moeten komen uit de volle breedte: van de Europese Unie, Rijksoverheid, provincie, gemeenten, waterschappen en private partijen, waarbij vernieuwende constructies gezocht worden.

De bossenstrategie voor Brabant kent tot 2050 een kostenraming van 650 miljoen euro:

- A. Aanleg van 13.000 ha nieuw bos tot 2030: € 425 miljoen.
 - 5.000 ha nieuw bos buiten natuurnetwerk: € 387 miljoen.
 - 5.000 ha nieuw bos binnen natuurnetwerk op bestaande graslanden, natuurlijke bosopslag en opslag rivierbos: € 37,5 miljoen.
 - 3.000 ha nieuw bos binnen het natuurnetwerk. Dit hoort bij de businesscase van het GOB en is daarom niet bij de totale raming opgenomen.
- B. Revitaliseren van 60.000 ha bestaand bos tot 2050: € 225 miljoen.

Normkosten aanleg en revitaliseren van bos

Aanleggen van nieuw bos op grasland in NNB: € 7.500 euro per ha. Aanleg bos buiten NNB: aanplant € 7.500 euro per ha en € 70.000 euro per ha voor aanschaf grond. Voor revitaliseren van bos geldt een gemiddelde bedrag van € 3.750 per ha.

Er wordt rekening mee gehouden dat in concrete situaties de bedragen kunnen afwijken. De aanplant is geen bosbouwkundige benadering voor productiebos. Spontane opslag vanuit zaad uit de bodem of uit de omgeving, aangevuld met 100 stuks 3-meter hoge strooiselrijke boomsoorten, is voldoende voor de ontwikkeling van een natuurbos.

GS hebben de Brabantse bossenstrategie in januari 2020 vastgesteld en het is opgenomen in het bestuursakkoord van mei 2021. Onderdeel hiervan is het bijeenbrengen van middelen en het combineren van maatschappelijke opgaven waardoor er meer bos kan aangelegd worden. De komende tien jaar staan er grote programma's op tafel over woningbouw, stikstof, verdroging en klimaat waar veel middelen voor beschikbaar komen. Daarnaast zijn er vele partijen die eigenstandig aan de slag gaan met bosontwikkeling. Er is voldoende zicht op het uitvoeren van de Brabantse Bossenstrategie, maar er moet in de volle breedte op meekoppelen van bossen worden ingezet.

In termen van volumes kunnen woningbouw, rivierverbetering en het bebossen van graslanden in theorie bijna alle nieuwe bossen voor hun rekening nemen. Daarbij moeten we ook pragmatische koppelingen maken met grote ruimtelijke transitie op het gebied van landbouw en klimaat. Zo kan het huidige beheer via SNL worden ingezet om al stappen te zetten richting sterke en gezonde bossen. De provinciale programma's voor natuur, water en klimaat dragen ook bij aan robuuste bossen door verdroging en verzuring tegen te gaan.

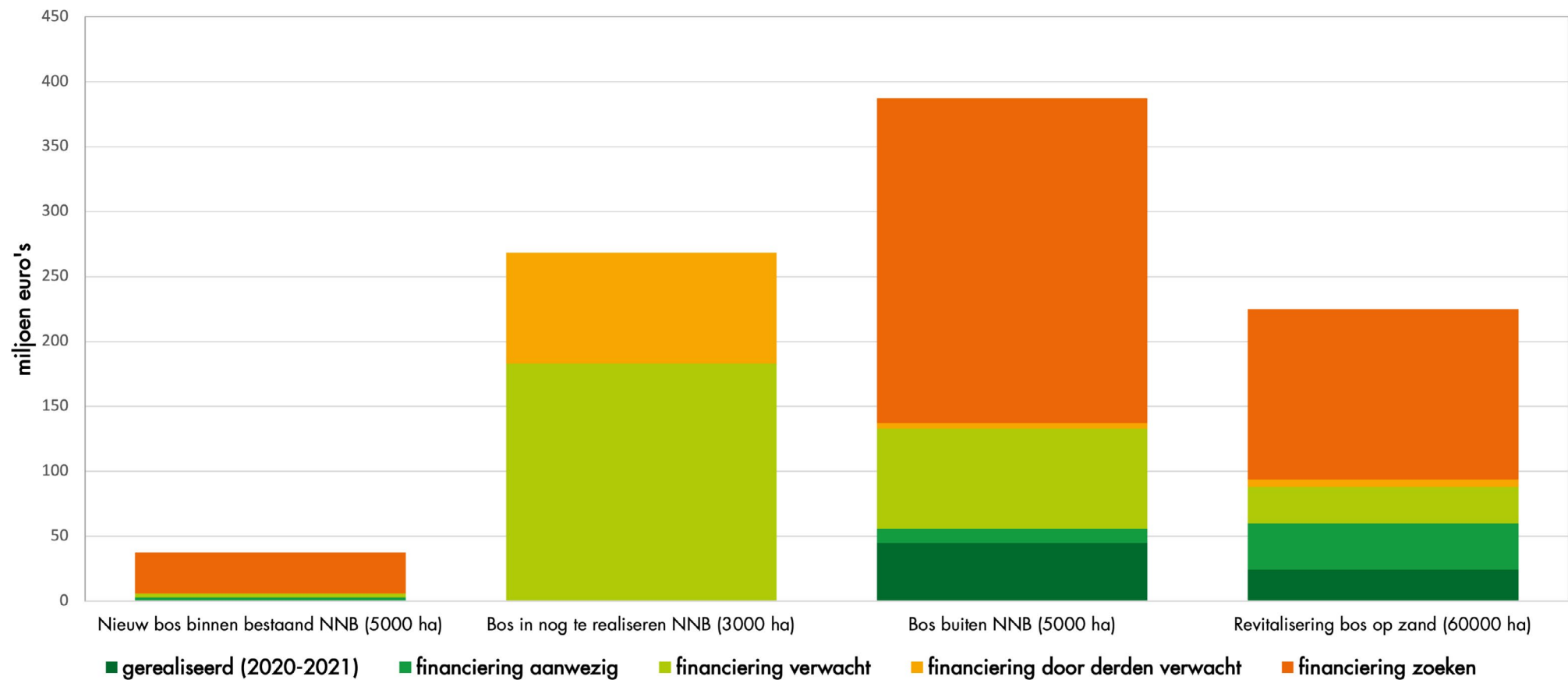
En tenslotte zijn er ook partijen die zich willen inzetten om met eigen middelen en inzet bij te dragen aan de bossenstrategie. Ook dit potentieel willen we aanspreken, benutten en faciliteren. Tenslotte nemen we met de Bossenstrategie alvast een voorschot op de plannen van de Europese Commissie die in 2022 een Europese Bossenstrategie zal publiceren. De nationale Bossenstrategie is daarbij onze bijdrage aan de ambitie. Ook hier liggen kansen voor nieuwe cofinanciering. De rol van de provincie is coördinerend, faciliterend en verbindend waarbij alle partijen worden gesteund en waarbij wordt samengewerkt om middelen binnen te halen en weg te zetten.

6.1 FINANCIERINGSMOGELIJKHEDEN

In de grafiek hieronder staan de stand van zaken van financiering d.d. juni 2022.

Financiering bossenstrategie in mln euro

Middelen Provincie

Beschikbare middelen:

- Er is € 2,86 miljoen vanuit het provinciale fonds natuurcompensatie. Deze kunnen ingezet worden voor nieuwe bossen binnen het gerealiseerde NNB.
- De middelen voor Biodiversiteit en Leefgebieden zullen aangewend worden voor revitalisering bos. Tot 2024 is ca € 4,25 miljoen beschikbaar.
- STILA: er zijn jaarlijks middelen beschikbaar voor landschapselementen, tot 2024. Naar raming wordt een half miljoen euro per jaar aan houtachtige elementen besteed.
- Er is € 2,2 miljoen aan projecten voor revitalisering van bos toegewezen onder POP3+, de biodiversiteitsverdubelaar waarbij de EU co-financiert.

Verwachte middelen:

- De resterende middelen Landschappen van Allure moeten nog via PS beschikbaar komen: ca € 2,2 miljoen. Ze zijn bestemd voor nieuwe bossen buiten het gerealiseerde NNB.
- De reserve Natuur en Landschap van € 3 miljoen moeten nog via PS beschikbaar komen voor nieuw bos binnen het gerealiseerde NNB.

Mogelijke middelen:

- De mogelijkheden van subsidieregelingen die voor droogte en klimaatadaptatie worden opgesteld worden geïnventariseerd ten aanzien van het meekoppelen van bossen.
- Mogelijkheden middelen die beschikbaar zijn voor natuurinclusieve landbouw worden geïnventariseerd voor inzet voor agroforestry.

Middelen Groen Ontwikkelfonds

Verwachte middelen:

- Binnen het nog niet gerealiseerde deel van het NNB zal nieuw natuurbos worden aangelegd. Dit is vastgelegd op de ambitiekaart en verwerkt in de businesscase van het GOB. Voor zowel grond als inrichting heeft GOB de middelen op de begroting staan. 3.000 ha bos in nog te realiseren NNB kost naar verwachting € 183 miljoen. Cofinanciering van derden is naar schatting € 85 miljoen. Deze middelen zijn in de Brabantse bossenstrategie niet met de totale raming meegenomen.

Middelen gemeenten en waterschappen

Beschikbare middelen:

- De provincie verdubbelt via het STILA de bijdragen van gemeenten en waterschappen voor de aanleg van landschapselementen, waaronder bosjes en bomen.

Mogelijke middelen:

- Gemeenten en waterschappen zijn zelf actief bij het revitaliseren van bossen. De omvang daarvan is nog niet bekend.
- Gemeenten en waterschappen leggen ook nieuw bos en planten bomen in parken en lanen. De omvang daarvan is niet bekend.

Middelen Rijksoverheid

Beschikbare middelen:

- LNV vergoedt de compensatie van 811 ha bos dat gekapt is in Natura2000-gebieden. Brabant ontvangt daar naar verwachting in totaal € 50 miljoen voor tot 2030. Voor 2020-2022 is al € 9,8 miljoen SPUK beschikbaar voor deze compensatiebossen.
- Binnen de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) zijn onder meer middelen beschikbaar voor het in stand houden van verschillende types bosperceel.

Verwachte middelen:

- Vanuit het Landelijk Programma Natuur komen middelen naar Brabant voor stikstofmaatregelen en natuurherstel. Wanneer revitalisering aantoonbaar bijdraagt aan de doelen voor de stikstofgevoelige N2000-gebieden, kan hier een beroep op worden gedaan. Ook voor de aanleg van nieuw bos buiten NNB voor de mitigatie van stikstofinvloed komen middelen naar Brabant. Dit gebeurt op projectbasis.

Mogelijke middelen:

- In de landelijke stikstofaanpak zijn middelen opgenomen voor de uitkoop van agrarische bedrijven. Het is mogelijk om op de verworven gronden bos aan te leggen indien hier gebiedsbreed steun voor bestaat.
- In het Nationaal Strategisch Plan, waarin de aanpak van het GLB is vormgegeven, is het bevorderen van agroforestry opgenomen. Daarmee komen er mogelijkheden voor medefinanciering vanuit de EU.
- Met het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en het Klimaatakkoord kunnen een deel van de omgevingscondities voor bossen, met name de hydrologie, hersteld en verbeterd worden.

- Voor het rivierengebied lijkt voldoende geld beschikbaar te zijn voor nieuwe bossen vanuit de fondsen voor Meanderende Maas, Integraal Rivierenmanagement, Project Aanpak Grote Wateren, Kaderrichtlijn Water en het Klimaatakkoord.
- Er wordt gewerkt aan een landelijke regeling voor carbon banking waarmee onder andere bos kan worden aangelegd.
- Voor herstel van landschap en biodiversiteit zijn landelijk twee aanvalsplannen opgezet met een aanplant van miljoenen bomen. De financiering is nog niet ingevuld.

Middelen vanuit de Europese Unie

Beschikbare en verwachte middelen:

- Wij gaan door met het verkrijgen van middelen via POP3 en LIFE. In 2022 is er € 1,1 miljoen aan POP3 beschikbaar voor revitalisering dat door de provincie wordt verdubbeld.

Verwachte middelen:

- In 2022 verschijnt de Europese Bossenstrategie. De EU wil 3 miljard bomen planten en wil daar 20 miljard euro per jaar voor inzetten. De verwachting is dat er substantiële financiële steun komt voor bosaanleg. Regelingen hiervoor zijn in ontwikkeling.

Mogelijke middelen:

- In 2022 komt er een Europese Biodiversity Strategy met middelen voor het herstellen van natuurgebieden waaronder het verbeteren van de gezondheidssituatie van bossen.
- Een innovatief LIFE-project over autochtoon plantgoed maakt kans op € 2 miljoen.

Middelen private partijen

Verwachte middelen:

- Staatsbosbeheer (SBB), Natuurmonumenten en Brabants landschap steken eigen middelen in de aanplant en herstel van bossen.
- Particulieren, BMF, IVN, Brabantse natuurverenigingen, agrarische collectieven en vrijwilligersorganisaties planten nieuwe bomen. Met het Plan Boom worden bijvoorbeeld tot 2024 1 miljoen bomen geplant.

Mogelijke middelen:

- Er zijn via de Stichting Nationale Koolstofmarkt (SNK) gecertificeerde methodes beschikbaar gekomen voor projecten voor CO₂-opvang: "Aanleg bos, boomweides en lijnvormige beplantingen", "Klimaatlim beheer bestaande bossen" en "Revitalisering Essenbossen". Hierdoor komen op vrijwillige basis middelen beschikbaar voor aanleg en onderhoud. Door de uitgifte van koolstofcertificaten komen middelen beschikbaar voor het vastleggen van CO₂ door bossen en bosbodems.
- De mogelijkheden worden verkend om nieuwe bossen in combinatie met locaties voor wonen en werken, te financieren vanuit de projectontwikkelaar.

In de tabel hieronder staan de middelen die aanwezig, verwacht en gezocht worden per doelstelling:

Uitgedrukt in miljoenen euro's	5.000 ha nieuw bos binnen bestand NNB	3.000 ha bos in nog te realiseren NNB	5.000 ha bos buiten NNB	60.000 ha revitalisering	Totaal
Financiering aanwezig	2,9	0	10,8	35,8	49,5
Financiering verwacht	3,0	183	76,9	28,1	291
Financiering door derden verwacht	0,12	85,4	4,5	5,6	95,6
Financiering zoeken	31,5	0	250	131	413

Colofon

© Provincie Noord-Brabant

Omslag: Fort Prinssen, Gemeente Bergen op Zoom.

© Photo Merlin Daleman

Juli 2022